

ივ. როსტომაშვილის რედაქციით გამოცემული.

ახალი საუკეთესო წესი ვენახების გაშენებისა საქართველოში.

ს. ქვარიანისა.

თბილისი
სტამბა ექვთიმე ივ. ხელაძისა.
1897

ივ. როსტომაშვილის რედაქციით გამოცემული.

ახალი საუკეთესო წესი ვენახების გაშენებისა საქართველოში.

ს. ქვარიანისა.

თბილისი
სტამბა ექვთიმე ივ. ხელაძისა.
1897

ახალი საუკეთესო წესი

ვენახების გაშენებისა საქართველოში.

ვისაც-კი ცოტათი მაინც ესმის მეურნეობა და მე-
ტადრე მევენახობა, უსათუოთ შენიშნული ექნე-
ბა, თუ რამდენათ საყურადღებოა ვენახის მოვლა-

გაშენება. კარგი მოვლა-გაშენებით, ვაზი არამც თუ ისხამს ბევრს ყურძენს და ამწიფებს სავსებით ნაყოფს, არამედ სძლებს დიდხანს, უმატებს ნაყოფიერებას, უძლებს გაზაფხულის სიცივეს და ასე გასინჯეთ ყოჩაღათ იტანს თავის მრავალგვარ სენსაც. ცუდი მოვლა-გაშენებით-კი ვხედავთ სრულიად წინააღმდეგს.

ახლა ვიკითხოთ, რაში მდგომარეობს ვენახების საუკეთესო მოვლა-გაშენება? მოგვხსენებათ, რომ დედა-მიწის ზურგზე არის სხვა ბევრი განათლებული ქვეყნები, სადაც მეტად გულმოდგინეთ მისდევენ მევენახობას, აყენებენ საუკეთესო ღვინოებს და ჰყიდიან ფრიად დიდ ფასებში. ევროპაში და, მეტადრე საფრანგეთში, ამ უკანასკნელ დრომდე არსებობდა ვაზის ხშირი და-

- 4 -

რგვა და მოკლე გასხვლა. ერთ ქცევა *) მიწაზე რგავდნენ ხუთი ათასიდან ათი ათასამდე ვაზს და სხლავდნენ ნახევარ არშინ სიმაღლიდან და უფრო ნაკლებაც. ასე გაშენებული ვენახი იძლეოდა მცირე მოსავალს, რომელიც დროს მიმავლობაში თვალსაჩინოდ კლებულობდა და ვაზებიც მეტად მალე ბერდებოდნენ, ასე რომ ხუთმეტი წლის შემდეგ ვენახი რომ არ გაეახლებინათ, სრულიად უყურძნოთ და უღვინოთ რჩებოდნენ. ვენახის განახლება-კი მეტად დიდს ხარჯსა და დროს თხოულობს.

ამ ზემოხსენებულ ნაკლის ასაცილებლად მთელი ევროპის და მეტადრე საფრანგეთის გამოჩენილი მცოდნე მეურნენი შეუდგნენ ცდას და იმის გამოკვლევას, რომ ვაზის მოსავალი და გამძლეობა გაედიდებინათ. ცდამ მუქათათ არ ჩაუარა და მივიდნენ იმ საფუძვლიან აზრამდე, რომ რამდენათაც შორი-შორს იქნება ვაზი დარგული და რამდენადაც უფრო გრძელი ექნება ვაზს გასასხვლელი ტოტი, იმდენათ ვენახი უფრო ბევრს მოსავალს მოიციემა, დიდხანსაც გასძლებს და მეტად ადვილ-მოსავლელიც არისო. ეს აზრი თუმცა პირველად საფრანგეთში დაიბადა, მაგრამ ხორცი შეისხა და დანმტკიცდა უფრო იტალიაში, რომელსაც შემდეგში სხვა სახელმწიფოებმაც წაჰბადეს. მეცნიერ ბედელის გამოანგარიშებით მარტო იტალიამ მოიმატა ღვინის მოსავალი ოთხმოც-და-ათი მილიონი ჩაფითო, ე. ი. მოჰყავდა ას ოცი მილიონი ჩაფი და დღეს მოუდის ორას ათი მილიონი ჩაფიო, თუმც ვენახები ერთი ქცევითაც არ მოჰმატებიაო. ეს სასწაული მოხდა მხოლოდ გრძელ გასხვლის მეოხებით და ვაზის შორი-შორს დარგვითო. ჩვენს საქართველოში თითქმის ყველგან ვეტანებით დაბლარ ვენახის გაშენებას, რომელშიაც ვაზი მეტად მჭიდროთაა დარგული და გასხვლითაც მოკლეთ ვსხლავთ. ჩვენ ვტო-

*) ქცევა დღიურზედ ცოტა პატარაა.

- 5 -

ვებთ ერთს გრძელს სანაყოფე რქას, რომელსაც ვღუნავთ რგვლად და მეორეს კიდევ – მოკლე საკვირტე რქას, დანარჩენებს-კი შეუბრალებლათ ვჭრით და ვაცლით ვაზს. ამ გვარის

გასხვლით ვაზს ვუსპობთ ძალას და სიცოცხლეს და ჩვენც მეტად ვზარალობთ. ამას დაუმატეთ ჩვენი უთაურობა და უაზროთ გაშენება ვენახისა, და ნუ თუ საკვირველი იქნება, რომ მოგვივიდეს ქცევამი მხოლოდ ორმოცი ან სამოცი ჩაფი ღვინო, მაშინ როდესაც ევროპაში დღეს იმავე ქცევაზე გრძელი გასხვლით და შორი-შორ გაშენებით მოუდისთ ოთხას-ხუთასი ჩაფი! ასეთი საოცარი განსხვავება-კი არც მიწის და არც ვაზის ბრალია! ჩვენი მიწა და ვაზები არამც თუ ჩამოუვარდება, არამედ კიდევ სჯობია ევროპისას. უკეთესი არ იქნება, რომ ათი ქცევა ვენახის მაგიერ ვიქონიოთ ევროპის მგზავსი ერთი ქცევა, რომელიც უფრო ნაკლებ შრომას, ნაკლებ მოვლას თხოულობს და ისეთ საოცარ მოსავალს-კი იძლევა!..

II.

ახლა დავუკვირდეთ ჩვენს დობილებს და ჩვენს მალღარებს, რას გვამხელენ ისინი? ჩვენ ვხედავთ ასი და ორასი წლის ვაზებს, რომელნიც საყვარელივით მოჰხვევიან მუხას, თხმელას და ხურმას, გაუშვერიათ გრძლათ ტოტები, რომლებზედაც მონაბდულა შავი და თეთრი მტევნები, და ამაყად დასცქერიან მიდამოს. რას გვამხელენ ჩვენ ეს ასი წლის ვაზები, ეს ასი წლის გოლიათნი? გვიმხელენ თუ რამდენად საბედნიერო და სამნიშვნელოა ყოველი მცენარისთვის თავისუფლება. ყოველგვარი შეზღუდვა თავისუფლებისა სუსხავს და ასახიჩრებს ყოველივე ცხოველს, ყოველივე მცენარეს. ვაზს-კი თავისუფალ ზრდაში, თავისუფლების სიყვარულში მცენარეთა შორის

– 6 –

არა ჰყავს ბადალი! მას უყვარს თავისუფლება, როგორც მის მოძმე ქართველს. მხოლოდ თავისუფლებაში იცოცხლა იმ ვაზმა ასი-ორასი წელიწადი, მხოლოდ თავისუფალ ზრდაში გაძლიერდა იგი და მოგვცა მრავალი ნაყოფი. ავიღოთ ახლა რომელიმე ხეხილი, თუნდ მსხალი. რა მოუვა მსხალს, რომ დავუწყოთ მას კვეცა და მოკლეთ სხვლა, ისე როგორც დაბლარ ვაზს ვსხლავთ ხოლმე? უსათუოდ ეს მსხალი დაჯუჯდება, დამკვიჟრდება, გამოისხამს ცოტა ნაყოფს, დაბერდება და მოკვდება მალე, ისე, როგორც ემართება მოკლედ გასხლულ ვაზებს. თავის ნებაზე გაშვებული-კი ეს მსხალი განებივრებულია, ნაყოფიანი და დიდხნოვანი... ასეა ვაშლიც, ატამიც, ქლიავიც, ალუჩაც, ლელვიც, ნიგოზიც და სხვა. ასეა ვაზიც. მაგრამ ეს იმას არ ამტკიცებს, რომ ბადის ყოველი მცენარე უყურადღებოთ მივატოვოთ და არაფერი ვიზრუნოთ მათთვის. როგორც ადამიანი, როგორც შინაური ცხოველი, მცენარეც თხოულობს მეტად საზრიან მოვლას და პატივს, თხოულობს ნოყიერ მიწას, თხოულობს ზეადაგის და ნიადაგის გაფხვიერებას, ბალახებიდან გასუფთავებას, თავის დროზედ სასუქსა და მორწყვას, თხოულობს გამხმარ ტოტების და ნამკვრეების მოცილებას, მავნე ცხოველების და მწერების მოშორებას, სხვადასხვა სენისაგან წამლობას. ასეთივე მოსაზრებული შესხვლა და გამოწმენდა ტოტებისა მეტად უხდება ყოველ ხეხილს.

სწორეთ ამასვე თხოულობს და ამავე ბუნების კანონებს ემორ-
ჩილება ვაზიც და თუ ჩვენ შევიგნებთ მის შინაგან ბუნებას და
შევეუწყობთ ამ რიგათ ხელს, მაშინ ჩვენი შრომა იქნება ნა-
ყოფიერი და სასარგებლო. დავუბრუნდეთ ისევ მაღლარ ვაზს.
როგორც მაგალითებიდან ჩანს, წინეთ მეტათ ხშირი ყოფილა
ჩვენში მაღლარები და დობილოები. ზოგი მათგანი მეტად გან-
თქმული ყოფილა თავისი ფრიად სასიამოვნო და მაგარი ღვი-
ნით.

– 7 –

ჩვენი წინაპრები აშენებდნენ და უშვებდნენ ხეებზე ვა-
ზებს მიტომ-ვი არა, რომ ისინი ჩვენზედ უკეთესი მეურნენი
იყვნენ და უკეთ ესმოდათ ვაზის მოვლა, პირიქით, ისინი ამ
გვარ ცოდნაში ბევრად ჩამოგვივარდებოდნენ ჩვენ. მართალიც
ვთქვათ, იმათ არც სცალოდათ ოჯახის და მეურნეობის განსა-
ვითარებლად. მაშინ ქართველს მუდამ კარზედ უდგა ხმალ-
ამოღებული მტერი და უპირებდა მოკვლას, ცოლშვილის შე-
რცხვენას და დატყვევებას, თავისუფლების და რჯულის მოს-
პობას. ქართველიც, ვით ზღაპრული დევ-გმირი, იბრძოდა უში-
შრად და მუსრავდა აურიცხველ მტრებს – ბერძნებს, არაბებს,
სპარსელებს, ოსმალებს, თათრებს, ლეკებს და სხ. სამი ათასი
წლის განმავლობაში არ დაუსვენია, არ ჩაგებულა ქარქაშში
ქართველის ხმალი, ოც-და-ათი საუკუნე გაატარა მან ბრძო-
ლის ველზე...

III.

დიახ, ამისთანა შავს დროს აბა სად ექნებოდა ქართველს
მოცლა განევითარა მეოჯახობა და მეურნეობა! როგორ
უნდა მოეშენებია ვენახი? თუ მოაშენებდა დაბლარს,
როცა იმას საომრათ დაუძახებდნენ, ვაზები ანუ გაუთოხნავ-
დაუბარავი, ან შეულობავი დარჩებოდა და ყურძენი დაიხმო-
ბოდა ან ბალახ-ბულახში, ან შეიქნებოდა ოთხფეხი საქონლის
და ფრინველების მსხვერპლი. ამისთანა დროს ქართველის ერ-
თადერთი საშუალება იყო მიერგო ვაზი რომელიმე ხისათვის
და მიენდო მისთვის დანარჩენი ზრუნვა, ამის მაგალითსაც ხე-
დავდა: ტყეში ბევრი იყო ხეებზე გასული ტყის ყურძენი ანუ
კრიკინა. ამ გვარად ქართველი შეიქნა უზრუნველი ვენახის
მოვლაში. მან მიაბარა ვაზი ხესა და ბუნებას და მისცა სრული
თავისუფლება... მაგრამ იცვალნენ დრონი. ამ ორმოცი წლის
წინეთ გაჩნდა ჩვენში ვაზის საშინელი რისხვა, საშინელი სე-

– 8 –

ნი – ნაცარი და ბოლო მოუღო ჩვენს ზვრებს, ჩვენს მაღლარებს
და დობოლოებს.

გარდა ამისა გამრავლდა ხალხი, გაძვირდა მიწა. ამ რი-
გათ ჩვენი მევენახობაც უნდა შეცვლილიყო. მაღლარი საზო-
გადოთ თხოულობს ბევრს მიწას, მის შესაფერ ხეებს, თან იძ-
ლევა შედარებით მცირე მოსავალს. რა უნდა გვექნა ამისთა-

ნა დროს? ერთი საშუალება იყო – დაბლარი ვენახი. მოჰკიდეს ხელი დაბლარის შენებას და გაავსეს ზვრებით ცარიელი ადგილები. ამ შემთხვევაში ყველაზე უფრო მხნეობა გამოიჩინეს ზემო იმერლებმა. მთელი ყვირილის ხეობა, მთელი არგვეთა და მთელი ბაღდადის მხარე გაივსო ვენახებით. გურია-სამეგრელო-შიაც წაბაძეს იმერეთს, გადმოიტანეს იქიდან ვაზები და დაუწყეს იმ გვარივე გეგმით შენება და მოვლა, მაგრამ მალე გაუცუდდათ იმედი, აქ არ ივარგა იმერულმა დაბლარმა, რადგან მეტად ნესტიანი ალაგებია. ამიტომ გურულმაც და მეგრელმაც ანებეს თავი იმერულ ვაზებს და ერთად ერთი ხსნა მოიპოვეს იზაბელაში (ადესაში), რომელიც უძლებს ნაცარს, ისხამს ბლომათ, არ თხოულობს ბევრს მოვლას, მაგრამ იძლევა მდარე, მყრალ ღვინოს. აი ეს იზაბელა გაუშვეს ძველებურათ ხეებზე.

IV.

იმერეთსაც დიდხანს არ გაუხარია თავის ნაშრომ-ნადაგით. ამ რვა წლის წინათ იჩინა იქ თავი ვაზის საშინელმა სენმა მილდიუმ ანუ ობმა და სწრაფად მოედო მთელს იმერეთს. მას მოჰყვა ვაზის საშინელი რისხვა ფილოქსერა, რომელმაც ამ მოკლე ხანში მუსრი გაავლო და ავლებს მუსრს მთელი ქუთაისის გუ-

– 9 –

ბერნიის ვენახებს და ემუქრის იმერლობას სრულიად უყურძნოდ დატოვებას. ჯერ ნაცარი და ახლა მილდიუ გადვიდნენ თფილისის გუბერნიაში და მოედვნენ მთელ ქართლ-კახეთს. მარტო ფილოქსერისაგან საფრანგეთს მოუვიდა ხუთი ათასი მილიონი მანეთის ზარალი. ნაცარს და ობს მოუგონეს უებარი წამლები, პირველს გოგირდი, ხოლო მეორეს – შაბიამანი. ჩვენში უკვე შამოღებულია ეს წამლები და დიდს სარგებლობასაც იძლევიან, მაგრამ ფილოქსერას ჯერ ვერაფერი მოუგონეს.

რა უნდა მოვაგვაროთ ამისთანა მძიმე დროს? რითი უნდა ვიხსნათ თავი დაღუპვისაგან? ვინაა ჩვენი პატრონი? ჩვენი პატრონი არავინაა... მხოლოდ ვართ ჩვენივე თავის პატრონი ამისთანა დროს გვმართებს, ძმებო, სიფხიზლე, გვმართებს შეერთება და ერთმანეთის დახმარება, გვმართებს სამეურნეო ცოდნის შეძენა და ოჯახის ფეხზედ დაყენება. ჩვენი წარსული ძლიერება შექნა მიწამ და მეურნეობამ, ჩვენი მომავალი ძალაც ამ მიწაშია, მის მეურნეობის განვითარებაშია. ჩვენ ვერ მოვწყდებით იმ მიწას, რომელიც გვიანდერძა ჩვენმა მამა-პაპამ და რომელიც მორწყულია მათი წმინდა სისხლით, რომელიც გაპოხიერებულია მათი ძვლებით.

V.

ჩვენ უნდა გაუმკლავდეთ ვაზის მტერს: ნაცარს, ობს, ფილოქსერას და შავ-ჭირს, გამოვლიჯოთ მათ ხელიდან ვენახი. ეს სასწაული-კი რითი უნდა ჩავიდინოთ? ამ გმირობას სჭირდება

ცოდნა და ბევრი ფულეზი. ცოდნას შევიძენთ, არაფერია, შე-
ვიტყობთ, თუ როგორ იხსნა თავი ევროპამ და ჩვენც იმ სა-
შუალებას ვიხმართ, მაგრამ ხარჯს რა ვუყოთ? ფული სად ვი-

– 10 –

შოვოთ? ევროპის ხალხი თუ უწამლებს თავის ვენახს და ხმა-
რობს ათას საშუალებას, სამაგიეროთ დიდი შემოსავალიც აქვს!
იქ ქცევა ვენახი იძლევა სამას, ოთხას და ხუთას ჩაფს ღვინოს,
რომელსაც შევნივრად აყენებენ და ძვირათაც ჰყიდიან. იქ მა-
რტო ერთი ქცევა ვენახის შემოსავალი ჰფარავს ხარჯს და
მშვენივრად არჩენს ერთს დიდს ოჯახს. ჩვენ-კი ერთ ქცევაზე
მხოლოდ ორმოცი, სამოცი და იშვიათად ოთხმოცი ჩაფი ღვი-
ნო მოგვდის და ისიც ნახევარ ფასში უნდა გავყიდოთ და შე-
ვიქნეთ გაიძვერა ჩარჩების ლუკმათ. თუ გვინდა ვიხსნათ ჩვენი
ვენახები დალუპვისაგან, უნდა გავაშენოთ, უნდა გავსხლათ ჩვენც
ვენახი ისე, როგორც ევროპაშია, თორემ სხვა საშუალება არ მო-
იპოვება. ვენახის შემოსავალმა უნდა დაჰფაროს ყოველგვარი
ხარჯი და მოგვცეს კიდევ ბევრი სარგებლობა. ეს-კი მნელი არ
არის, თუ ფხიზლად მოვეკიდებით ახალ საქმეს და შევცვლით ჩვენი
მევენახეობის დამკვლელბულ გეგმას.

ამ მოკლე ხანში საფრანგეთმა მეტად განავითარა თავისი
მევენახეობა, გამოიგონა და შეიმუშავა ვაზის გაშენების და გა-
სხვლის ახალი სისტემები, რაიცა შეითვისეს სხვა ევროპის ერე-
ბმაც. უმთავრესი სისტემები არის – გიუოსი, სილვაზისა, ლი-
უსედოდისა და კაზენავისა. ამათში ყველაზედ უკეთესი და ჩვენ-
თვის ყველაზედ უფრო გამოსადეგი კაზენავის სისტემაა და ამი-
ტომ ჩვენც ის გავიცნოთ დაწვრილებით.

VI.

კაზენავის სისტემა.

ჩვენ ზევით უკვე აღვნიშნეთ, თუ რამდენად სამნიშ-
ვნელოა გრძლად გასხვლა და შორი-შორს დარგვა ვაზისა. გა-
ნვიხილოთ სავსებით ეს ახალი სისტემა, წოდებული კაზენავის
სისტემად. სავენახე მიწა ან უნდა დაიბაროს შემადგომაზე ორი

– 11 –

ბარის პირის სიღრმეზედ და გადაბრუნდეს, ან უნდა დაიხნას
ორი გუთნით სამ ჩარეჭზე, ე. ი. წინა გუთანი ხნავს შვიდ-
რვა გოჯის სიღრმეზე. და იმ კვალშივე უკანა გუთანი ხნავს
ოთხი-ხუთი გოჯის სიღრმეზე. ეს დაბარული ან დახნული მი-
წა ზამთარში ყინვა-სიცივის და ჰაერის გამო დაიფშვნება, და-
რბილდება, შესცვლის თავის შინაგან თვისებას და შეიქნება
მეტად ნოყიერი და სასარგებლო მცენარისათვის. გაზაფხულ-
ზედ-კი, თუ მიწა მეტად მკვრივე თიხიანია, უნდა მიუმატოთ
მდინარის სილა და ქვიშა, რითაც მეტად კეთდება და ნოყიერდე-
ბა თიხა-მიწა, მასთან, თუ ცოტაოდენ ნაკელს და ნაცარს (ტუტას)
მიუმატებთ, ძლიერ კარგი იქნება და თუ მიწა მეტად ქვიშიან-
სილიანია, უნდა მიემატოს აყალო მიწა. ამ გვარათ დამზადე-

ბულ მიწას ახნავთ სახნისით გაზაფხულზე, მარტში ანუ აპრილში, და დარგავთ მასში ან ძირიან ვაზებს, ან ლერწებს (რქებს) ¹⁾. სავენახე ალაგი უნდა იყურებოდეს ან სამხრეთისაკენ, ან სამხრეთ-დასავლეთისაკენ და ვაზებიც უნდა დაირგას ამ რიგათვე, ე. ი. სამხრეთისკენ ან სამხრეთ-დასავლეთისკენ. ამ გვარად დარგულ ვაზებს მზე უყურებს მთელი დღე, ათბობს კარგათ და ამწიფებს მშვენივრათ და თანაბრათ, რაცა დიდათ საჭიროა. ვაზები უნდა დაირგას წყობრივ, მაგრამ ისე, რომ ერთმანეთს არ აჩერებდეს და მზე ყველას უყურებდეს, როგორც გვაჩვენებს ეს პირველი სურათი.

¹⁾ ასე ღრმად დაბარულს ანუ დახნულ მიწას ის დიდი მნიშვნელობა აქვს, რომ ერთი სამად უმატებს ვაზს ნაყოფიერებას და ყურძნის მოსავალს. თან ვაზი თავისუფლად და ღრმად უშვებს ფესვებს, ხდება მეტად ღონიერი, ნაყოფიერი და დიდხნოვანი. თან ვერც გვალვა და ვერც სინესტე ვერას ავნებს.

სამხრეთი.

¹ ს.
.
.
.
.
.
.

ვაზების წყობასა და წყობას შორის (შარსა და შარს შორის) უნდა იყვეს ერთი საყენი მანძილი, ვაზსა და ვაზს შორის-კი უნდა იყვეს ერთი საყენიდან საყენ ნახევრამდე. ამ გვარ დარგვას ითხოვს ის საუკეთესო კაზენავას სისტემა, რომელიც ზევით მოვიხსენიეთ და რომელიც შამოილეს ამ ბოლო დროს საფრანგეთში და სხვა ქვეყნებში, რითაც ერთ ქცევაზედ მოსდით ხუთას-ექვსასი ჩაფი ღვინო. ამ გვარი დარგვით ერთ ქცევას უნდება მხოლოდ ექვსიდან-შვიდას ძირამდე ვაზი ანუ ლერწი, მაშინ როდესაც ჩვენი ძველი სისტემით უნდება რამდენიმე ათასი. ასე რომ კაზენავის სისტემით ვენახის მოშენება მეტად იაფად დაჯდება, რაც დიდათ სამნიშვნელოა. თან დროსაც ერთი-ორად ნაკლებს თხოულობს და არც გადაწვენაა საჭირო, რომელიც საზოგადოთ მეტათ მავნებელია, მეტათ ასუსტებს ვაზებს. სასურველია პირველ დარგვაზედ ორ-ორი ლერწი ერთად დაირგას, ვინიციობისათვის; თუ ერთი გახმება, მეორე მაინც გაიხარებს. მერე ჩამატება-კი აკოჭლებს ვენახს. და თუ ორივემ გაიხარა, მაშინ ერთი უნდა ამოვიღოთ და სხვაგან გადავრგოთ.

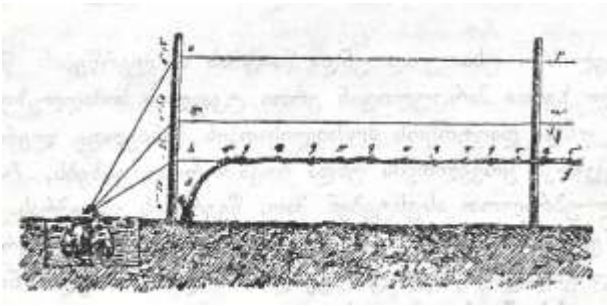
მეორე წელიწადს, შამადგომაზედ ან მომავალ გაზაფ-

ხულზედ, ვაზებს სხლავენ და ტოვებენ მხოლოდ ორ-ორ ლერწს (ტოტს).

ამასთანავე უნდა დაისოს მაგრად ვაზებთან მწკრივით ორ-არშინ ნახევარ სიმაღლის სარები (ბომები), ერთი მეორეზედ საყენ ნახევრით მოშორებული და მათზედ უნდა გაიბას სამ წყობისათ რკინის მართული ან, რაც უფრო კარგი იქნება, ხის წვრილი ჭოკრები (ხალხები). სულ ქვეშა მართული ან ჭოკრი უნდა იყვეს მიბმული სარებზედ მიწიდან არშინის სამი მეოთხედის (12 ვერშოკის) სიმაღლეზედ, მეორე – ერთი არშინის და მის მეოთხედის სიმაღლეზე და მესამე ორი არშინის სიმაღლეზედ მიწიდან.

შემდეგ ამისა იმ უკვე გასხლულ თვითეულ ვაზის ერთ ლერწს მოღუნავთ ფრთხილათ, რომ არ მოტყდეს და მიაკრავთ ძირა მართულზედ ან ჭოკრზედ, როგორც გვაჩვენებს ეს მეორე სურათი.

² ს.

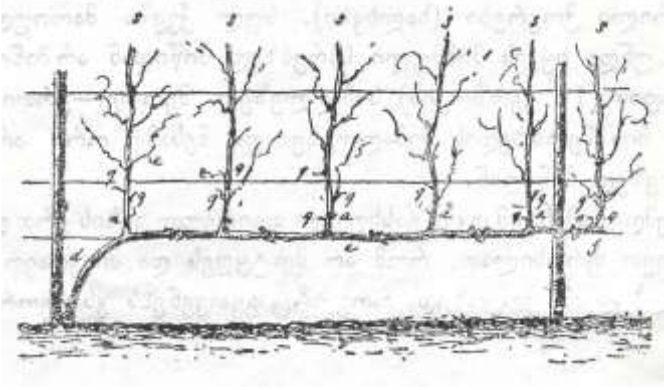

მისაკრავად იხმარება ან ჭილი, ან წნორი და ან ხარალი, ან სვია და სხვ. თუ პირველი ლერწი კარგად დააკავით და არ მოგიტყდათ, მაშინ მეორე ლერწი უნდა მოსჭრათ, ხოლო თუ პირველი მოგიტყდათ, მაშინ ეს მეორე იხმარეთ. მიკრული ლერწის სიგრძე უნდა იყვეს თითქმის საყენ ნახევარი ან ოთხი არშინი მაინც. ამ ლერწს ქვეშა კვირტები უნდა და-

– 14 –

ეცალოს დანით სრულიად, ზეითურა-კი უნდა დარჩეს. იმავე წელიწადს ზევითა კვირტიდან ამოვა ორ-ორ მტევნიანი ლერწები, რომლებიც თავის თავად მიეკვრიან მეორეს და მესამე მართულებს ან ჭოკრებს, როგორც ვხედავთ ამ მესამე სურათზედ.

³ ს.

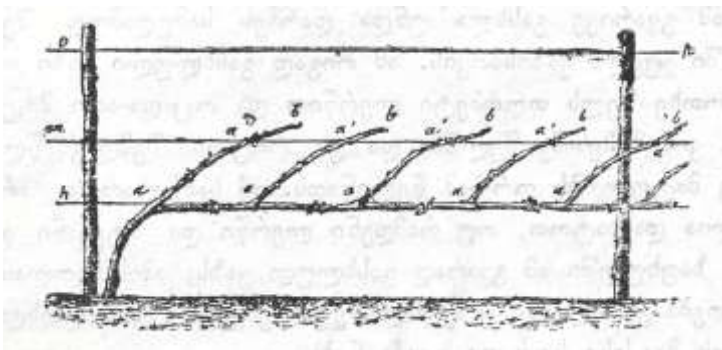

ივლისში უსათუოდ უნდა წაიჭრას ამ ლერწების წვერები სულ ზეითა მართულიდან ერთი ტკავლის სიმაღლეზედ და თანაც უნდა დაიტოვოს მომავლისათვის სანაყოფე ლერწები. ნამკვრევები-კი ყოველთვის უნდა მოვაშოროთ ვაზებს, რადგან ტყუილ-უბრალოთ ასუსტებენ მათ. წვერების გადაჭრას-კი ის მნიშვნელობა აქვს, რომ ვაზს აღარ წაუვა ძალა ლერწების ბოძზედ გადაცილებულ უსარგებლო ზრდაში, მთელი ნოყიერება დაუბრუნდება ნაყოფს, ე. ი. ყურძენს, დაამსხვილებს მტევნებს და მარცვლებს, დაამწიფებს ზომიერად, კარგად და მისცემს ბევრს სიტკბოს. თანაც წვერების წაჭრით თვით ლერწები მეტათ დამსხვილდება და გახდება მომავლისათვის ნაყოფიერი და გამძლე. ამ გვარათ წვერების წაჭრას ივლისში დიდი მნიშვნელობა აქვს მევენახობაში.

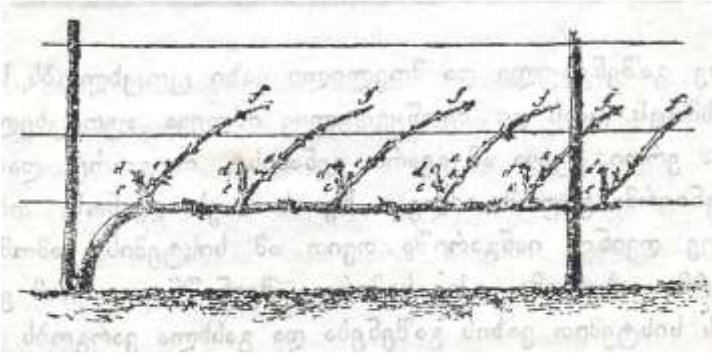
იმავე შემოდგომაზედ ან მეორე წელიწადს გაზაფხულზედ

ეს ლერწები უნდა გაისხლას, და თითოზედ მხოლოდ შვიდირვა უნდა დაანარჩუნოთ (დანარჩენი უნდა წაიჭრას) და მიეკრას ალმაცერად შუათანა მავთულზედ, როგორც გვაჩვენებს ეს მეოთხე სურათი.

4 ს.

როგორც ვიცით, ეს კვირტები გაიზრდებიან იმ წელიწადს ლერწებად და თითო მათგანი მოისხამს ორ-სამ მტევანს ყურძენს. ამ გვარად, რომ წარმოვიდგინოთ ექვსი კვირტიდან ამოსული ექვსი ლერწი, რომლებიც თავის მხრივ იძლევა სათითაოდ ექვს-შვიდს ლერწს, ვნახავთ, რომ მესამე წელიწადს თითო ვაზს ექნება ორმოცამდე ლერწი; თითო ლერწზედ თუ წარმოვიდგენთ ორ-სამ მტევანს, ვნახავთ, რომ ერთი ძირი ვაზი მოისხამს ას-ასოც მტევანს.

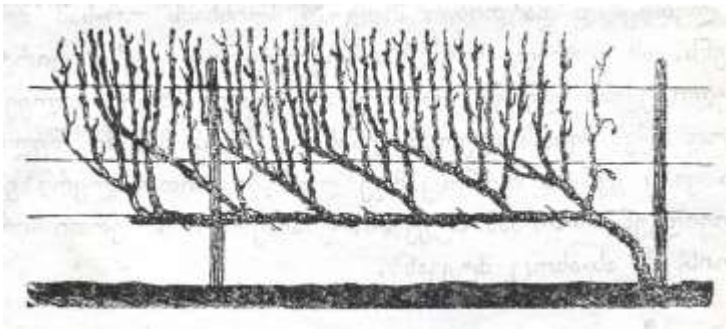
იმავე შამადგომაზედ ან მომავალ გაზაფხულზედ ვაზები

– 16 –

უნდა გაისხლას ისე, რომ დარჩეს თითო ძირ ლერწზედ მხოლოდ თითო ლერწი და ორ-სამ კვირტიანი რქა და უნდა მიიკრას ალმაცერად საშუალო მართულობედ, როგორც ნაჩვენებია მეხუთე სურათზე.

ამ გვარივე გასხლა უნდა დარჩეს სამუდამოდ შემდეგ წლებში ყველა ვაზისათვის. ამ რიგად გასხლული ვაზი იძლევა მეოთხე წელს თორმეტი ლერწით და ოც-და-ათი მტევნით მეტს, ვინემ მესამე წელში, და ეს რიცხვი შემდეგ წლებში კიდევ მატულობს ორ-სამ წელიწადს. აქ სამწუხაროთ არ შეგვიძლია დავხატოთ, თუ რამდენი ლერწი და მტევანი გამოებმის ზაფხულში ამ გვარად გასხლულ ვაზს; ამის ნათლათ დასურათება ქალაქადზე ყოვლად შეუძლებელია. ამას დაახლოვებით ეს მეექვსე სურათი გვიჩვენებს.

6 ს.

ასე გაშენებული და მოვლილი ვაზი ცოცხლობს სამოცს და ოთხმოცს წელს და შეუწყვეტლივ იძლევა აურაცხელ მოსავალს. ერთი ქცევა ამ გვარი ვენახისა, როგორც დაამტკიცა მეცნიერმა გიუმომ იძლევა ხუთას ჩაფს ღვინოს; თითქმის ამდენივე ღვინო იანგარიშა თვით ამ სისტემის გამომგონმა მეცნიერმა კაზენავმა. აქვე საჭიროა შევნიშნოთ, რომ ეს, კაზენავის სისტემით ვაზის გაშენება და გასხლა ვარგობს ყველგან, როგორც მთა ადგილებში, ისე ვაკეებში, ასე რომ ქართლ-

– 17 –

კახეთში, ქვემო-იმერეთში და გურია-სამეგრელოში მეტად გა-

მოდგება და ამიტომ ფრიად სასურველია გავრცელდეს ამ ადგილებში კაზენავის სისტემით ვენახების გაშენება და მოვლა...

VII.

ამასთანავე გვახსოვდეს, რომ ვენახს სჭირია კარგი მოვლა, თორემ თუ ჩვენებურათ მივანებეთ თავი, მარტო ბალახებით და შამბით შეიჭმება, დასუსტდება და დახმება. ეს ვენახი თხოულობს კარგ მოვლას, მაგრამ სამაგიეროთ თითქმის ათჯერ მეტს იძლევა მოსავალს, ვინემ ჩვენი ვენახი. მუშაობაც არ დაჯდება ძვირად. ამ ვენახს უნდა სამ წელიწადში ერთხელ დაბარვა ან ცხენის გუთნით დახნა (ეს უფრო კარგია და იაფათაც დაჯდება). ზაუხულში უნდა სამჯერ-ორჯელ გაითოხნოს, რომ ბალახი არ მოერიოს და ვაზი-ყურძენი არ დაახშოს, უნდა ივლისში მაკრატლით წვერების წაჭრა ზეითა მართულზედ ერთი მტკავლით უფრო მაღლა, უნდა ნამკვრეების მოცილება, უნდა, თუ გვალვიანი წელიწადი დაუდგა, ერთი-ორჯელ მორწყვა (მორწყვა სჭირია მხოლოდ ქართლ-კახეთში და ქუთაისის გუბერნიაში-კი საჭირო არ არის), უნდა საზრიანი წამლობა ნაცრისაგან გოგირდით და ობისაგან, ჭრაქისაგან და შავი ჭირისაგან შაბიამნით. მასთან ესაჭიროება ვენახს ხუთ-ექვს წელიწადში ერთხელ ქცევაზედ რვა ანუ ათი ფუთი ნაცრის მოყრა და ათი-თუთხმეტი ურემი ნეხვის შეტანა. ნეხვიც და ნაცარიც უნდა ახალ გაზაფხულზედ მოიყაროს ვენახში თანაბრათ და აიხნას ან აითოხნოს მიწაში. უეჭველია ჩვენში ბევრს გაუკვირდება და იკითხავს – ეს ნაცარი რაღა საჭიროაო? მოგახსენებთ: ვაზს სხვა მრავალ ნივთიერებათა შორის, რომლებსაც მიწიდან იღებს იგი, სჭირდება ნიტრატები, ანუ აზო-

– 18 –

ტის მარილები, ფოსფორი და კალი: ეს ნივთიერებანი-კი საზოგადოთ მიწაში მეტად ცოტაა და რაც არის, იმასაც ვაზები ითვისებენ და ამჭლევენ მიწას. ამიტომ, რომ ვაზები არ შეწუხდნენ და რომ საზრდო არ გამოელიოთ, საჭიროა დრო გამოშვებით იმ ვენახის მიწას შევმატოთ წართმეული ნივთიერებანი, გავაპოხიეროთ ამ რიგათ და ვასაზრდოვოთ ვაზები. ეს ნივთიერებანი-კი საკმაოთ მოიპოვება საქონლის ნაკელში (ნეხვში) და ნაცარში (ტუტაში). ნაკელში საკმაო ბევრია ნიტრატები, არის ფოსფორი და ცოტა კალიც. ნაცარში ბევრია კალი და არის ეგრეთვე ფოსფორი. ვაზს-კი სჭირია ყველა ესენი, ყველაზედ მეტად-კი კალი, რადგან მხოლოდ ამ ნივთიერების წყალობითაა, რომ ვაზი ისხამს ყურძენს და ჩნდება ყურძენში ჯერ სიმჟავე, და შემდეგ სიტკბო ანუ შაქარი. თუ მიწაში კალი ცოტაა და სხვა ნივთიერებანი-კი ბევრი, ვაზი ყურძენს ან სულ არ დაისხამს, ან მოისხამს ფრიად ცოტას და იმასაც დასწეულეულს, დაკვიჟრებულს და უმწიფარს და, რაღა თქმა უნდა, ღვინოც და სხვა ყველაფერიც სუსტი და მჟავე გამოვა. ცხადია, რა დიდი მნიშვნელობა ჰქონია ნაცარს (ტუტას) ვაზისთვის და რა რიგ გვიორკეცებს და გვისამკეცებს ღვინის მოსავალს. ჩვენ-კი ამ ნაცარს არაფრად ვა-

გდებთ და ვყრით უსარგებლოთ საცა მოგხვდება, თურმე ოქ-
რო-კი ყოფილა ეს ნაცარი.

დასასრული.